

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av vissa Vänersborgs hospital och asyl tillhöriga fastigheter m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Henning Elmquist.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Elmquist anförde:

Genom testamente den 17 december 1907 förordnade Sven Svensson från Fritsla Bergagården, att all hans behållna kvarlåtenskap skulle med full äganderätt tillfalla Vänersborgs hospital med rätt för styrelsen för nämnda hospital att använda kvarlåtenskapen, som den för gott funne.

I skrivelse den 12 september 1910 har medicinalstyrelsen anmält, att direktionen för Vänersborgs hospital och asyl dels meddelat, att boets behållning förslagsvis syntes kunna beräknas till 150,000 kronor, dels ock i fråga om donationens användning föreslagit, att av de doneerade medlen skulle bildas en fond, benämnd »Sven Svenssons donationsfond», vars ursprungliga kapital för all framtid skulle bibehållas oförminskat och vars avkastning skulle användas i huvudsakligen tre syften, nämligen:

1) beredande av ökad allmän trevnad inom anstalten genom anordningar för dess förskönande eller för de sjukas och de vid anstalten anställdas vederkivelse och förströelse;

2) främjandet av vetenskaplig psykiatrisk forskning, främst genom litteraturinköp för anstaltens bibliotek; samt

3) beredande av understöd, i ömmande och lämpliga fall, åt sjuka, som vårdades å anstalten, och i synnerhet åt sådana, som utskrivits från densamma, till avhjälpande av nöd, som av deras sjukdom föranletts, eller till förekommande av återfall;

direktionen dock obetaget att besluta om användande av donationens avkastning jämväl för andra ändamål, allt efter direktionens beprövande för varje särskilt fall.

Genom brev den 21 oktober 1910 bemyndigade Kungl. Maj:t direktionen för Vänersborgs hospital och asyl att mottaga ifrågavarande donation samt föreskrev, att donationen skulle av direktionen användas i enlighet med de av direktionen föreslagna grunder, dock med iakttagande därav, att en tiondedel av ränteavkastningen årligen skulle läggas till kapitalet, samt med skyldighet för direktionen att i avseende å förvaltningen av donationen ställa sig till efterrättelse gällande föreskrifter angående redovisning av dylika donationer.

Direktionen
för Väners-
borgs hospital
och asyl.

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 25 juni 1920 dagtecknad skrift har nu direktionen för Vänersborgs hospital och asyl förmält, att till ifrågavarande donation, förutom kontanta medel, hörde vissa i Fritsla och Örby socknar av Marks härad och Älvsborgs län belägna fastigheter med vattenrätt jämte inventarier ävensom en del annan lös egendom, samt av närmare angivna skäl hemställt om tillstånd att försälja denna i donationen ingående egendom.

Enligt en vid direktionens framställning fogad beskrivning utgöres de donerade fastigheterna av $\frac{11}{36}$ mantal frälse Fritsla nr 7 Bergagården, $\frac{6}{6}$ mantal frälse Solängen nr 1, hälften av den från kronoskattehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Hallagärdet nr 1 avsöndrade lägenheten Hallaström nr 1 och hälften av den på $\frac{1}{8}$ mantal Hjälltorp Mellangården belöpande

andelen i urfjället Solängshagen, allt i Fritsla socken, ävensom skatterätten till $\frac{1}{16}$ mantal frälse Skene nr 5 Deragården i Örby socken. Till nämnda i Fritsla socken belägna fastigheter hör vattenrätt i Häggån jämte utmål.

Enligt vad direktionen upplyser äro samtliga fastigheterna, med undantag av andelen i urfjället Solängshagen, lagfarna för anstalten. I fråga om nyssberörda andel äro åtgärder vidtagna för dess utbrytande såsom avsöndring i och för erhållande av lagfart.

Samtliga fastigheterna äro för år 1919 bevillingstaxerade till sammanlagt 73,300 kronor. I detta belopp ingår dock ej värdet av vattenrätten i Häggån. För beräkning av omfattningen och värdet av denna vattenrätt har direktionen anmodat Aktiebolaget vattenbyggnadsbyrån att avgiva utlåtande. I detta har vattenbyggnadsbyrån uppskattat den anstalten tillkommande fallhöjden för båda stränderna vid det s. k. Solängsfallet i Häggån till, i medeltal räknat, 8,9 meter samt i anslutning härtill upptagit värdet av anstaltens vattenrätt till 25,000 å 30,000 kronor. Med hänsyn till vissa i utlåtandet förekommande felaktiga uppgifter i fråga om äganderättsförhållandena vid stränderna av Häggån har direktionen i sin framställning, med ledning av en av förste lantmätaren i Älvsborgs län efter anmodan för klarläggande av nyssnämnda förhållanden upprättad karta, ansett sig nödgad vidtaga vissa rättelser och jämkningar i de i utlåtandet gjorda beräkningarna och därvid kommit till det resultat, att den anstalten tillkommande fallhöjden i medeltal för båda stränderna rätteligen vore blott 6,21 å 6,32 meter, i följd varav värdet av anstaltens vattenrätt borde reduceras minst i motsvarande mån. Direktionen påpekar samtidigt härmed, att i den förebragta värderingen hänsyn icke tagits till en nedanför Solängsfallet liggande fors med en fallhöjd av 0,70 meter, varav anstalten, såsom ägare av strandrätten å ena sidan, äger hälften.

Fastigheten $\frac{11}{36}$ mantal Fritsla Bergagården brukas för närvarande för anstaltens räkning och har, enligt vad direktionen upplyser, under åren 1913—1917 lämnat ett genomsnittligt nettoöverskott av något över 900 kronor årligen. Övriga fastigheter äro utarrenderade mot ett årligt arrende av tillhoppa 2,500 kronor.

Bland de skäl, som av direktionen anföras till stöd för en försäljning av fastigheterna, märkes i främsta rummet fastigheternas avlägsna belägenhet, som gör, att tillsynen försvåras och förvaltningen ställer sig kostsam. Förvaltningen av genom en försäljning influtna medel skulle, framhåller direktionen, ställa sig vida enklare, i samband varmed direktionen upplyser, att det i donationen ingående kontanta beloppet numera uppginge till 122,826 kronor 4 öre, som innestode i enskild bankinrättning. Den tendens till fallande priser å fastighetsmarknaden, som sedan

någon tid gjort sig gällande, de låga arrenden, som kunnat betingas, samt nödvändigheten av kostsamma reparationer å vissa åbyggnader tala, enligt direktionens mening, ytterligare för en försäljning av fastigheterna.

Direktionen hemställer därför om bemyndigande att på offentlig auktion till den högst bjudande försälja ifrågavarande fastigheter jämte till desamma hörande vattenrätt i Häggån, ävensom inventarier till fastigheterna samt all övrig lös egendom, tillhörande donationen, dock, vad fastigheterna jämte vattenrätten angår, allenast under villkor att vid auktionen därå avgivna anbud av Kungl. Maj:t godkännas. Enär ägorna till de särskilda fastigheterna delvis äro rätt spridda samt de till 1 mantal Solängen och $\frac{1}{2}$ mantal Fritsla Bergagården hörande strandremsor utmed båda stränderna av Häggån kunna tänkas bliva för smala för ett självständigt utbyggande och utnyttjande av Solängsfallet i berörda vattendrag, ifrågasätter direktionen därjämte, att berörda bemyndigande bör innefatta rätt för direktionen att, i den mån direktionen finner sådant lämpligt för erhållande av största möjliga köpeskillning, i och för försäljningen uppdelade fastigheterna i lämpliga lotter.

Beträffande skatterätten till $\frac{1}{16}$ mantal Skene n:r 5 Deragården gör emellertid direktionen undantag från villkoret om försäljning å offentlig auktion. Bland åtskilliga till direktionen inkomna ansökningar att få under hand inköpa de donerade fastigheterna eller delar av dem har nämligen direktionen ansett sig böra förorda ett av testators närmaste arvingar — Linus Håkansson och hans hustru Augusta Andreasdotter, den sistnämnda moster till testator, samt August Andreasson och Maria Andreasdotter, testators morbror och moster — gjord anhållan att få inköpa sistnämnda fastighet för taxeringsvärdet 6,000 kronor. Landsfiskalen i orten, vilken av direktionen närmast haft sig anförtrodd tillsynen över samtliga fastigheterna, har på anmodan yttrat sig över denna anhållan och därvid tillstyrkt densamma, av skäl huvudsakligen, att ifrågavarande ägolott vore oskiftad och i sambruk med sökandenas ägande ägolotter, tillsammans $\frac{3}{16}$ mantal samma hemman, att fastigheten ifråga hade jämförelsevis liten areal, att en utbrytning och därmed förenat ordnande av byggnadsförhållandena å hemmansdelarna komme att medföra väsentliga kostnader, att syskonen August Andreasson, Maria Andreasdotter och Augusta Håkansson, som ärvt sina andelar av hemmanet efter sina föräldrar, under hela sitt liv bott på och efter föräldrarnas död brukat fastigheten samt att syskonen ifråga, av vilka de två förstnämnda vore 55 och 61 år gamla, genom testamentet berövats en dem eljest tillkommande rätt.

Donators ovannämnda moster Maria Andreasdotter har, i samband med sin ansökan att få inköpa $\frac{1}{16}$ mantal Skene Deragården, jämväl hemställt om efterskänkande av en hennes skuld till dödsboet efter testator. Denna skuld är i bouppteckningen upptagen bland boets tvistiga och osäkra fordringar till ett belopp av 2,965 kronor 30 öre.

Direktionen hemställer om bifall även till denna framställning av billighetsskäl och då inhämtade upplysningar syntes göra det antagligt, att testator icke haft för avsikt att göra någon fordringsrätt gällande mot Maria Andreasdotter. Sagda fordrans egenskap av tvistig och osäker syntes ock enligt direktionens mening utgöra ett skäl, som talade till förmån för framställningen.

I infortrat utlåtande den 17 juli 1920 har medicinalstyrelsen, med vitsordande av de av hospitalsdirektionen framhållna svårigheterna för direktionen att förvalta och bruka ifrågavarande fastigheter, tillstyrkt medgivande dels till försäljning av fastigheterna på det sätt och i den utsträckning, som av direktionen föreslås, dels ock till efterskänkande av Maria Andreasdotters ovannämnda skuld.

Medicinal-
styrelsen.

Till följd av remiss har länsstyrelsen i Älvsborgs län den 27 oktober 1920 avgivit utlåtande. Länsstyrelsen tillstyrker häri på av hospitalsdirektionen och medicinalstyrelsen framhållna grunder ifrågavarande fastighetsförsäljning i enlighet med direktionens framställning. Jämväl det ifrågasatta efterskänkandet av Maria Andreasdotters skuld anser länsstyrelsen sig kunna förorda. Länsstyrelsen åberopar till stöd härför särskilt två av Sven Edvard Svensson, vilken vid bouppteckningen efter testator uppgivit dennes bo, avgivna intyg, i vilka Svensson förklarar, att ifrågavarande fordran av honom uppgivits till bouppteckningen på grund därav att i en testator tillhörig anteckningsbok angivits, att han under olika dagar till Maria Andreasdotter utlånat och för hennes räkning utbetalt tillsammans 2,965 kronor 30 öre, att beloppet i bouppteckningen upptagits bland osäkra och tvistiga fordringar, emedan Svensson, som under testators sista sjukdom haft den huvudsakliga vården om hans bo, genom samtal med testator fått den uppfattningen, att det ej var testators avsikt att återfordra beloppet hos sin moster Maria Andreasdotter, vilken var sjuklig och erhållit penningarna för att kunna vid badorter och i övrigt sköta sin hälsa, samt att Svensson, som vore fullt säker på att testators avsikt varit att lämna mostern ifrågavarande hjälp såsom gåva, sedermera erinrat sig, att vid ett tillfälle under sommaren 1908, då testator skulle resa och besöka mostern, som uppehöll sig på

Länsstyrelsen
i Älvsborgs
län.

ett sjukhem vid Enköping, och därvid uppdrog åt Svensson att under hans bortovaro sköta hans angelägenheter, testator yttrat, att han ville hjälpa sin moster med penningar, så att hon kunde få sköta sig och återvinna sin hälsa, och att kostnaden härför icke skulle uttagas hos mostern, utan att testator ville bekosta hennes sjukvård.

Justitie-
kanslers-
ämbetet.

I utlåtande den 19 november 1920 har justitiekanslersämbetet, med hänsyn därtill att hospitalsdirektionen enligt Sven Svenssons testamente finge använda hans kvarlåtenskap, som den för gott funne, förklarat sig intet hava att erinra vare sig mot att testamenterade egendomen försäljes eller mot att Maria Andreasdotters skuld till dödsboet efterskänkes. Med hänsyn till bestämmelserna i 77 § regeringsformen ansåge sig emellertid ämbetet böra ifrågasätta, att riksdagens samtycke i ärendet inhämtas.

Vattenfalls-
styrelsen.

I utlåtande den 15 februari 1921 har vattenfallsstyrelsen, som för sin del icke hade något att erinra mot försäljning av förevarande vattenrätt i Häggån, uppskattat värdet av kronans andel däri, under förutsättning av 6,21 à 6,32 meters fallhöjd, till omkring 30,000 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med i ärendet hörda myndigheter tillstyrker jag den av direktionen för Vänersborgs hospital och asyl gjorda framställningen om bemyndigande att, i de poster direktionen finner lämpligast, försälja ifrågavarande till anstalten donerade fastigheter med tillhörande vattenrätt i Häggån jämte inventarier och annan i donationen ingående lös egendom. Denna försäljning torde, på sätt direktionen föreslagit, böra — med undantag för skatterätten till $\frac{1}{16}$ mantal Skene Deragården — äga rum å offentlig auktion samt, beträffande fastigheterna och vattenrätten, under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande. Vid denna prövning läser Kungl. Maj:t, såvida icke särskilda skäl till avvikelse förekomma, såsom minimipris betrakta taxeringsvärdet eller, i fråga om vattenrätten, det av vattenfallsstyrelsen angivna värdet. Nyssnämnda skatterätt synes av billighetsskäl böra få under hand försäljas till ovannämnde Linus Håkansson med flera till ett pris av 6,000 kronor. Behållna köpeskillingen för all den försålda egendomen bör givetvis läggas till den enligt förberörda brev den 21 oktober 1910 bildade donationsfonden samt användas i enlighet med de i samma brev rörande fondens förvaltning meddelade bestämmelser.

För ett efterskänkande av Maria Andreasdotters ovan nämnda skuld till testators dödsbo torde vägande skäl vara förebragta.

I anslutning till vad justitiekanslersämbetet anfört anser jag mig emellertid böra tillstyrka, att riksdagens samtycke inhämtas till försäljningen av omförmälda fastigheter jämte vattenrätt ävensom till efterskänkandet av Maria Andreasdotters förut berörda skuld.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

dels att de fastigheter jämte tillhörande vattenrätt, som genom Sven Svenssons från Fritsla Bergagården den 17 december 1907 upprättade testamente tillfallit Vänersborgs hospital och asyl, må försäljas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig nu angivna grunder,

dels ock att Maria Andreasdotter i Skene Deragården må befrias från skyldighet att gälda den i bo-uppteckningen efter Sven Svensson till belopp av 2,965 kronor 30 öre upptagna skuld, vari hon må häfta till nämnda anstalt såsom testamentstagare efter Sven Svensson.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Åke Karlholm.